

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
И
Н
О
В
И
Д
С
К
И
Л
И
С
Т

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 3. У Будиму 31. Јануара 1864. Год. VI.

Једна реч о визитацији школе.

Редовна визитација школе на крају свакога семестра преко је нуждна, како власти тако и школе ради, и то се не да ни оним обичним свакидашњим надгледањем заменити нити изванредним екзаменима коим накрити.

Визитацију ту ваља и свечано и практично обдржати, а то иде код добри учитељи најлакше, али се не сме ни код други ни-пошто занемарити.

Свечаност визитације у томе је, да сав отмениш део обшества у том делу саучествује, да свечани акт тај издржи пажљиво и тим покаже, да се озбиљно и својски за школу интересује.

Практичност визитације у томе је, да се савестно извиди, како је учитељ дужност своју свршио; а то ће визитатор само онда извидити, ако све прописане научне струке по њеној важности редом предузимао буде, а своим питањима и задаћама само онолико замашао, колико то план предавања прописује и преглед (конспект) показује, кои учитељ за сваки таков случај спремно држати има.

А будући да треба при визитацији и деца да виде, да се ту и њиов труд испитује, и почем се баш на томе најбољ види и учитељства вредност, и то не по оном, колико је он са једним ил другим најдаровитим дететом успео, но са свом или бар са већом страном деце, то је преко нужно, да ако је икако могућно свако дете из сваког предмета било устмено ил писмено на ред дође, а по себи се разуме, да ваља напред већ удесити, да сва деца ту скупљна буду.

Да би се колко је могуће и време штедило и присуствујући гости незачамали бољ је, да се неке писмене задаће као ил. краснописни прописи, диктанда, штилистичне задаће један дан пре сврше и при визитацији готово на разглед и пресуду изложе.

При устменом изпиту часком се учини деци и учителю жао и неправда, чим се невешто запитивати узме; зато се ово већом страном учителю оставља, а визитатор само изазива и тек погледшто у то коло спадајуће запита, ван ако је и сам учитељ, те сасвим точно зна шта и како питати има. Ако ли је пак визитатор рад из поедини партија ове ил оне науке сасвим наситно изпит дражати, онда ваља то већ у очи тог дана учителю да јави, да се овај болѣ са питањима спремити може.

Визитацију ваља свакад са молитвом започети и свршити, а на свршетку увек децу по томе како су се показала али пазећи строго и на класификацију, што је учитељ предложно, добру похвалити и отличовати, слабљу охрабрити, а лошу и владањем неваљалу покудити.

Колико год неки од раздавања премја зазиру, ја још засад никако неби пристао, да се тај обичај укине, само неби нипошто допустио, да се новци раздају, и нипошто да се без обазирања на правно владање поклонити дају.

Најпосле неваља никад да визитација прође, а да с' њом кољко је више могућно школа и њџин напредак некористи, зато ваља свакад отворено а правично учителю своје мишљење о успеху школе устмено, а где је нужно и писмено изказати, похвалени све што је похвале вредно, скудећи све што куденѣ заслужује, из прављећи и поучећи у свему што год се нужно показало, па онда се озбиљно и својски са обштином посветовати о свему, што год науку и воспитанѣ деце школу и учителя унапредити може, тицало се то спољашнѣ ил унутрашнѣ стране школе и позвати сву обштину а особито отличнију и разумнију страну, да школу пазе и помажу, да опажене незгоде одклоне, да потребе набаве и да разкрче пут напредку њџином кољко год до њи стои.

Изясненіе Свете Литургіе.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н Ђ. В.

(Продуженѣ.)

Литургіа држала се у прва времена врло често. Као што люди свакој дан узимају кѣ себи тѣлесну рану, тако су се и Христјани понавѣше свакој данѣ пре или после обичнога обѣда причешћивали духовне ране. Кадѣ је ушло у обичај да се Литургіа недржи свакој данѣ него само Субатомѣ и Недельомѣ, на празднике, коихѣ

Тада није било много, и на дане мученичке успомене; то се и онда није сасвимъ изоставио обичај свакидашњиѣга причешћивања. Побожни люди носили су кући део освешенихъ дарова, и причешћивали се свакој данъ пре обѣда. Такође носили су са собомъ частне даре они кои су полазили на путъ, да се могу и тамо причешћивати, гдѣ нема обштинскихъ састанака.

Што се тиче дневнога времена, у кое су се христјани скупљали на таинствену вечеру, то се изъ самога имена види, да се она држала у вече. По примѣру Христа Спасителя започевши се у вече трајала је она гдѣкадъ до дубоке ноћи.

Сви христјани, кои су долазили на саборъ причешћивалисе се. Ако кои збогъ болести или изъ другога каквога важнога узрока нису могли присутствовати на Литургији, тѣма су диакони носили частне даре у домъ. Само они, кои су одъ цркве збогъ великихъ грѣхова одлучени, и кои су се каяти морали, нису смѣли къ светоме Причешћу приступати, докъ несврше епитимију, коју је на њи духовникъ метнуо. Дѣца и очајни болници примаху причешће подъ једнимъ видомъ крви Христове.

По примѣру последниѣ вечере Исуса Христа, и по образцу Апостола, съ Тайинственомъ вечеромъ, осимъ приношења и освешања дарова, савдјивно је било читанѣ светыхъ књига старога и новога завѣта, притомъ су јошть употребљаване молитве и свете пјсме, и то све заједно звало се Литургија или Служба.

Старѣшина је одређивао шта ће се читати, и избирао је за читанѣ предмете сличне ономе празнику, кои се држи; на примѣръ велике Недеље читана су страдања Христова, и књига многострадалнога Јова. Одъ Ускрса до Духова читана су Дјанја Апостолска и Евангелије одъ Јоана. Испред Божића, Богојавлења и Ускрса кадъ су се понајвише крштавали оглашени, читана су пророчства и предказанја о рођењу, или о крштењу, или о воскресенју Христовомъ. После читанја давао је Епископъ или Пресвитеръ Поученіе, кое се понајвише састаяло изъ разјаснења прочитанога предмета и прилагођенја за животъ.

Молитве су састављене биле понајвише изъ рѣчиј Светога Писма, и одликовалесу се особито простотомъ, краткошћу, и разумљивошћу. Као изрази живыхъ осѣћања читане су оне много пута и у прва времена на распѣвъ. Главна је молитва била Молитва Господња, која се морала свагда пре причешћа читати. Начелствујућий Епископъ или Пресвитеръ завршивао је све молитве славословіемъ Свете Троице. Како пакъ није свакој изъ на-

рода знао о чему се молити валя, то є руководителѣмъ у обштымъ молитвама бывао самъ Епископъ или Пресвитеръ или Діаконъ. Ако є и діаконъ служіо, онда є Епископъ или Пресвитеръ само починао и свршивао молитве, а діаконъ є на гласъ изговарао сама прошенія; народъ пакъ потврђивао є молитву речію — а м и н ѣ. Богомольци лицемъ су се окретали истоку, да тyme означе траженѣ изгублѣнога рая, кои є быо на истоку, и зато што су желили умныма очима видити Спасителя, кои є наше сунце правде, и изворъ сваке наше духовне радости и утѣхе, или востокъ с' высоты. Мушки су се молили Богу гологлави, а жене сѣ покривеномъ главомъ.

Пѣсме су узимане изъ Псалтира и изъ дригихъ старозавѣтнихъ кнѣга. Пояли су сви у гласъ, а гдѣкадѣ у два хора. Старѣшина є пѣсму започинао, а народъ є за њимъ повтарао.

Спочетка ніє было одређенога и сталнога мѣста за сабиранѣ на обштинску вечеру. Христїани су се састали, тамо гдѣ су се могли найудеснїє сакрити одъ непрїателскога гоненя. Св. Дїонисїє Александрїнскїй пише: „Непрїатели су насъ гонили, а мы смо и онда светковали. Свако мѣсто, гдѣ смо мы одъ њи трпили различна огорченя: полѣ, пустиня, лађа, гостїонница, тавница, — служеше нама за мѣсто састанака.“ (Види Церк. Истор. Евсевїя кнѣ 7. гл. 22.) У осталомъ кадѣ ніє было нужде одступати одъ уобичаеногъ реда, онда се Евхаристїя свршивила у опредѣлѣномъ дому кои се звао храмъ Господнїй, и домъ Господнїй или црква. У приватнимъ кућама было є доцнїє држанѣ Литургїе забранѣно, осимъ крайнѣ нужде.

Дужность свршивати тайну Евхаристїе принадлеала є управо Епископу, као првоме члану цркве; зато што є Исусъ Христосъ на тайной вечери самъ казао благодарствену молитву, и изъ своихъ руку дао ученицима у виду леба и вина тѣло и крвѣ Свою, а и Апостоли су такође сами свршивали ову свету тайну. Но ако по каквой нужди ніє могао епископъ на сабору бити, то є онъ умѣсто себе свештену ову радню повѣрио и предао пресвитеру. У онымъ црквама гдѣ су се узѣ епископа налазили и пресвитери служили су они заедно са епископомъ. Знати пакъ треба да су за времена Апостола една и иста лица називаласе часъ пресвитерима часъ епископима. (Дѣян. XX. Титу I. V.; I. Тимотею гл. 1; Филипписнемъ I.) Строга разлика међу степенима епископа и пресвитера започела се текъ на свршетку првога и у почетку другога вѣка (види посланїе св. Игнатїя Богоносца). — Дїаконц

осимъ своє пређашнѣ дужности, кою су имали при уређиваню трапеза и приманю приношеня, садъ су юштъ старали се за си-ромахе, пазили на поредакъ у цркви за време Богослуженя, мотрили су на чистоту цркве и црквеныхъ утварій, са дозволенѣмъ настоятелѣвымъ упућивали су народъ у молитвама, и раздавали су му освѣчене дарове, али свршивати само таинство Евхаристіе діаконила нигда ніе дозвољно было. Сви пакъ заедно: епископъ пресвитери и діакони у отличіе одъ осталога народа називали су се клиръ, или причеть (одабрани део Божіи).

Овако се свршивала св. Литургія у она времена, кадъ е црква Христова са своју страна обколѣна была непријателѣма, и кадъ су не многи, али здрави чланови нѣхови помоћу Божиомъ и собственомъ духовномъ крѣпошћу у средъ многихъ неголя и гоненя одржали се чисти као злато што се по седам пута огнѣмъ пречишћавя.

(Продужиће се.)

Изясненіе Псалма 64.

Благодарность Богу, за душевна и тѣлесна блага, што намъ онъ дав.

Текѣ подоваетъ пѣснь Боже въ Сіонѣ, и текѣ воздастѣ молитва въ Іерусалимѣ.

Теби се пристои пѣсма Боже у Сіону, и теби валя молитву (обѣтъ, завѣтъ) дати у Іерусалиму. Шта смо мы дужни у славу Божию чинити? (пояти свете пѣсме дужнисмо у славу Божию).

Шта е то завѣтъ или обѣтъ? На што се свакій христіанинъ завѣтуе при светомъ крштеню? — Како намъ валя испунити завѣтъ? Нашто се несмѣмъ обећати или завѣтовати? (На невалялство)? Противъ кое Божіе заповѣсти грѣши онай кои завѣтъ свой неиспунити? (Противъ треће).

Слыши молитвѣ мою. Чуй и саслушай мою молитву.

Къ текѣ всака плоть прійдетъ. Къ Теби ће свака плоть доћи. Сви ћемо изићи предъ Бога; сви треба да се Богу обратимо и да се по Неговой светой вољи владамо.

Словеса беззаконникъ премогаша насъ, и нечестія наша ты очистиши. Речи беззаконника превладаше насъ; невалялства наша ты Господе очисти. Мы много грѣшимо, ал ты нам Боже опрости. Треба ли да слушамо кадъ насъ когодъ на зло наводи? Валяли

се на грешнике угледати? Да на кога намъ се валя угледати. Кадъ же намъ Богъ опростити грѣхе наше? Како се валя каяти? Одашта намъ се валя чувати кадъ смо се већ покаjali и обежали да ћемо добри бити?

Блаженъ егоже изкралъ еси и прѣалъ, вселитса въ дворѣхъ твоихъ. Благо ономе кога си ты изабрао и приміо; тай же се усе-лити, настанити у дворовима Твоима. Какве люде Богъ себи при-ма? Шта же бити съ праведницима после смрти? — Овай стихъ пов се као причестно на службама за упокой душе.

Исполнимса во благихъ домѣ твогѡ. Дай, Господе, да се мы испунимо добара, да се наситимо блага твоега дома. Каква су то блага у дому Божиємъ за коима валя да вазда чезнемо?

Сѣтъ храмъ Твой. Светъ е храмъ Твой. Храмъ Божіи естъ земальско небо, естъ царство Божіе на земљи, естъ светиня наша.

Дивенъ въ правдѣ услыши ны Боже Спасителю нашъ, бѣ-пованіе всѣхъ концій земли и сѣцихъ въ мори далече. Дивный у правди, Ты кои си найдивнии и найвишии, найправеднии и найдобродѣтельнии, саслушай насъ Боже Спасителю нашъ; Ты ухванѣ и надеждо свію краєва землѣ, и оныхъ краєва землѣ, кои су да-леко у мору. Боже Спасителю нашъ на кога се уздаю све землѣ и сви народи не само овдѣ около насъ, него чакъ и на дальнымъ островима морскимъ. Знате ли кою црквену молитву, коя се овымъ рѣчма починѣ? Кадъ се та молитва чита?

Оуготовлааи гори крѣпостію своєю, преподанаъ силою. Боже, кои си створио, утемельіо планине твоіомъ крѣношћу, кои си она-санъ снагомъ; кои си пайсилнии и наймогућнии.

Смѣлаи глѣбинѣ морскѡ, шѡмъ волнъ вгѡ кто по-стоитъ. Ты Боже, кои узнемируешъ дубльину морску хуку та-ласа морскихъ ко же поднети. — Ты си Боже створио суву землю и море; по твоіой заповѣсти бываю сва дивна дѣла природе на суву и на мору; ты си господарь природе и установитель иъ-нихъ закона.

Сматѣтса пзызы и буюлатса живѡщии въ концахъ ѡ зна-меніи твоихъ. Узнемириће се узруяће се народи, и уклашиће се кои живу на краєвима (далеко) одъ твоихъ знамена и чудеса.

Исходи бутра и вечера буюкрасиши. Ты излазке ютра и вечера красишь. Ты даешъ дивну ону красоту што уживамо кадъ се сунце рађа и кадъ заходи. Ёли већ кои одъ васъ видіо у ютру рано, како се сунце рађа? Па како то изгледа? Шта се найпре види на источнои страни неба? Како се зове то руменило пред излазкомъ сунца? — А гдѣ седа сунце? — Па шта бива кадъ

сунце сѣда? — Чег а валя да се сеѣамо кадъ годъ видимо да се сунце раѣа ил залази? Шта имамо у Читанци нашой о сунцу (види Ш. одсѣкъ друге ызыкословне Читанке). С' чиме се тамо сравнюе сунце? Какво намъ добро чини сунце преко цѣлога дана?

Посѣтилъ еси землю и бупоилъ еси ю, умножилъ еси ѡко-
гатити ю. Ты си посѣтио землю, нагледао си е, и напоио си е, и
врло си е обогатио. Дѣчице кадъ годъ киша пада, сѣтите се ми-
лости Божіе, кои намъ тада землю нашу надгледа и напая, пакъ
с' тымъ намъ дае свой обилати благословъ.

рѣка Божіа наполниа бѣдъ. Рѣка Божія напунила се воде.
Кадъ Богъ даде, силна вода падне, па се напуне рѣке и потоци,
те се разливаю у наоколо и плодovitость земли доноси.

буготовалъ еси пищѣ имъ какъ такъ естѣ буготованіе. Ты
приправляшь рану нѣма, (людма) ерѣ тако си ты приправіо
землю. Ты Боже даешъ да намъ земля рану нашу сваке године дае.

Брѣзды еа бупой, умножи жита еа, вѣз каплахъ еа воз-
виселити возсіахуци. Бразде нѣне (земляне) напой Боже, умножи
жита нѣна, у капльицама твоѣ кише нека се весели што ниче изъ
земль; дай намъ Боже обилату кишу, и умножи жита наша; дай
нека се радую усеви што ничу, капляма твоѣ кише, па нека расту и
напредую одъ нѣ.

Благословиши вѣкнцѣ лѣта благодсти твоѣа Гдѣи и поля твоѣа
исполнатѣ тѣка. Ты благосиляшь вѣнацѣ године твоіомъ добро-
томъ, и поля твоѣа напуниће се деблыне, плодovitости. Кадъ ты
Боже дадешъ твой благословъ, онда имамо родну годину. Гдѣ
Богъ даде свой свѣтый благословъ с' неба, тамо буде среѣа и на-
предакъ на усѣвима.

Разкоткютѣ краснаа пѣстыни и радостію холми препол-
штѣа. Кадъ Ты Боже благословъ Твоѣ дадешъ, онда ће масе
(плодне) бити красне ледине пустарске, и радощу ће се бре-
жувци (унке хумке) опасати. После кише — Божіеа благо-
слова — чисто намъ е мило погледати ледине, пашняке, и онда
лѣпша трава на вѣма расте.

Сѣдѣлаша овни свѣи и будоліа бумножатѣ пшеницѣ,
воззовѣтѣ ико возпоютѣ. Ледине и брежувци после кише пуни
су стада овчїи, и долине доносе много пшеницу; они кличу и
пов. Кадъ Богъ даде кишу онда су намъ плодна поля, ледине и
брежувци наши травомъ; весело пасу по нѣма овци, и више
пшенице роди по долиама. — Све то и горе и поля и лузи и
стада, едномъ речію свака тварка веселим гласомъ слави Бога ми-
лостивогъ добротвора свога.

Н. Ђ. В.

Облици делова света.

Једна лекција из Географије.

(За читањѣ са псалтирцима на мапи).

Гледни на мапи облике а особито рубове повдигни делова света, учинићетисе као нека смрса свакојаки окука, кривотина, пупака, теснаца, рекаоби да е онако испало, како е где случај хтео, онамо ушло море дубљѣ у суво, онамо опет оставило пупке и шилкове сува, ер од јаки стена ние могло далѣ продрти, — уобште чини се, као да у том баш никаква реда, никаква правила ни закона било ние. Али гледни мало поболѣ и наћи ћеш сасвим другчиѣ.

Гледни најпре јужне крајеве земаља и видићеш: Америка излази јужним крајем на онај окоми и оштри крај Кап хорн, крајини и сав издубљѣн шилак и свршетак ти големи американски чак са севера пружајући се планина Анда. — Азија има на јужном крају исто тако шиласту оштру и окому стену Кап комори и последњи јужни окрајак високе планине Тата. — Африка се исто тако шиласто свршуе на југу оном високом оштром стеном, што зову Кап добре надежде. — Аустралија има на јужном крају исто тако шиласту оштру стену на Вандиѣменланду, што е југоисточним Капом зову. — И у Европи излазе сва јужна приморја шиласто и окомо; најјужнини вршак Европе то е Кап Матапап у Грчкој. Свуда се дакле виде јужни крајеви као неки шилци.

Друга е знаменитост ова: стави се на те поменути шилке на гледни к' истоку, шта ћеш свуд наћи? У Америци источно од Кап хорна стоје острова Фалкланд и Статенланд; у Африци источно од капа велико острово Мадагаскар; у Азији источно од капа острово Цайлон; у Аустралији источно од капа оба велика острова Нове Селандије; а у Европи мало подалѣ на југоистоку острово Кандиу. Дакле свуда источно од ти шилака стоје острова.

Трећа е знаменитост ова: гледни западне стране ти земаља, одма ћети у очи упасти велике извнотине, све земљѣ великија морским уливима издубљѣне. Америка има баш на обртном колу велики угнутак на јужном крају перуанске државе, најдубљѣ угнуто на граду Ариѣи. — Африка има још далеко већи угнутак у великом уливу гивејском. — У Азији угнутак тај мањѣ у очи пада на ушћу реке Инда. — Аустралија има врло јаки угнутак одма од Ньитланда почето. — Исто е тако и Европа на за-

Упадном приморју оздо на Вискап, Кадичу и озго атлантским океаном угнута.

Окрени се сад северу, ту ће ти опет одма на први поглед упасти у очи, како се не само поедини делови света, но и сва већа острова и полуострова северу све већа шире, и како се земљ на северу везују. Северна Америка само је оним узким Беринговим мореузом од Азије растављена. Европа је целом дужи истока и севера са Азиом спојена. Африка је само узким земљузом Суеца и ужим црвеним морем од Азије одлучена. Исто је тако и Аустралија са Азиом готово скопчана оним силним островами на северној страни. — Исто су тако и силна острова и полуострова северу идући све шири и само на северу са својим главним земљама спојена. То се најбоље види у Европи: гледни Шведску и Норвежку, гледни Шпаньолску и Португалску, гледни Талијанску и Грчку, све су на северу са сувим скопчане. Исто су тако у Азији обе Индије, Малака и Камчатка; исто тако у Америци Гренландија и Калифорнија, Менко и Флорида.

Дакле сума ти сматрања ово је: јужни крајеви сви земаља излазе шљасто и све су високе и стрме стене, све последњи крајеви са севера пружајући се планина, којих ту у мору нестaje. Источно стоје уза сваки тај шљастаи крај већа ил мања острова. Западна приморја сви ти земаљи угнута су, као издубљена; а северу идући све се земљ шире и међу собом скопчавају. Отуда се види, да то никако није случајно тако постало, па ту се сваки и неотице мора да запита које су узрци томе?

(Продужиће се).

Доситеј Обрадовић.

(Јдно животописање. Стариој деци за читање).

Доситеј Обрадовић србски мудрац био је не само међу Србима но уопште један од најзнаменитијих мужава. Као некада најславнији философи: Питагора, Талес, Солон, Сократ, Платон и Анахарсис тако је у наше доба Доситеј све изображене земљ и народе прошао, да њихове науке и обичаје позна; па кад је свуда све што је најлепше и најполезније видео и научио онда се после 25 година путовања у своје отачаство вратио, да и свој прост ал добри народ научи и науком сретна начини. Доситеј се својом науком и виспреношћу ума на толику висину и јасност погледа о

людском определеню диго, да се найвећим мудрацима упоредити може.

Он је сам свой живот доникле описао у оној пуно науке књизи „живот и приключення“ а остало у писмама, као продуженю животописания свог. Ми ћемо овде само кратак извод ставити, нешто нѣговим собственим речма.

1. ДЕТИНСТВО. Димитрија (тако се звао Доситеј пре него што се покалуђерио) родио се године 1739 у Чакову у Банату. Оца свога (био је Ђурчија) изгубио је мален, едва га је памтио, али сам вели: „Кога год сам слушао говорити о нѣму, сви су га хвалили и сви жалили за нѣм, толико је добар човек био. Колико сам млад био, али памтим као данас, какву је силу на мене имало таково споминянѣ мог оца. Ја сам га непрестано на уму носио, не само као оца свог, но и као човека правдољубива, поштена и сваком мила и драга, кога сви споминяше, сви любише и сви жалише. И то добро памтим, како је моје онда још младо детинско срце тврдо желило нѣму подобан бити, пак љобав и поштованѣ света задобити.“ Још далѣ вели: „Ја могу сваког уверити, да што је добра на мени, то је само са тога свакидан сећања на мога доброг оца“ толику снагу има сећањѣ деце на своје добре родитељѣ.

По смрти оца нѣговог непрође ни пуне 4 године а Димитриј умре и мати, и он од 9 година остане сирота без оца и майке са још два мало старија брата и малом сестрицом. На неколико месеци умре му и ова сестрица, за коју ово вели: „Ова моя никад незаборављна и непрежалѣна мала сестрица показивала је у својој петой години толико красоте и оштроумља, да је живила, била би сасвим мојој матери равна, зато ми и данас плаче срце за њом, (знати ваља да је ово Доситеј после 40 година писао) као да је јуче било, како је умрла. Ја сам је толико љубио, да је живила, неби се никад од нѣ удалити могло.“ —

2. МАЛА ШКОЛА. О својој малој школи говори Доситеј овако: „Пошто сам у школу још за живота моје миле майке и добро памтим, колику сам велику радост имао идући с' бугваром у руци у школу; само ми је жао било, што ми је неваљали брат мой Илија тако буквар поцепао, као да су га вуци чунали.

„Мой учитель Добра задовољан са моим у школи мирним седењѣм и приљжним учењѣм и пажњом одма ме заволе, и видећи ме одвећ боязљива, кои сам чим је које несташно дете каштиговао одма и сам плакати почео, као да ће одма и мене тући храбрио ме је

разговарајући и казујући, зашто је приморан неку децу каштиговати, а добра, покорна и приљжна деца, да се ничега бојати немају.

„Видећи учитељ како ми је мило гледати у друге деце нове букваре и часловце обећа ми, чим буквар свршим нов леп часловац купити, и тако је и било; само не знам ели он то учинио или моя добра мати, да тим уџдаред два добра сврши: ја да већма учитеља заволем и бољ учим, а мой брат Илија да недозна одкуда је мой часловац, пак да не кричи, што и он нов недобиа.

„Мой тетак видећи мене приљжно у школу ићи, да одлакша стрини мојој, која нас по смрти матере све троје себи прими узме ме себи, да ме на место свог сина воспита. Он ме стане новом учитељу још већма препоручивати позивљући га чешће на ручак и чинећи му различите поклоне, пак ме овај још и већма заволе, и даде ми да учим Катихисис и Псалтир толкуюћи ми сваку лекцију на просто србски, и тако ја за две године не само то, но и много други лепа наука од њега научим.

„При томе сам имао вољу непрестано ново шта учити и у тој тежњи често сам се у самој цркви чак у олтар сакривао, па овде црквене књиге читао. Оно толкованје Псалтира у школи сила ми је помогло, те сам и црквене књиге разумео и највољно сам Прологе, кои ни едан није остао, да га нисам прочитао.

„Две три године ово чинећи знао сам Евангелија и Прологе напамет и когод ме је хтео слушати казивао сам му и приповедао од јутра до мрака те приповедке, и гдегод майстори и калфе по дућанима радише туда сам и ја ишо и казивао казанија и житија светих, које је сваки радо слушао, а и мом је тетку то врло мило било.
(Продужиће се).

Вук ован и срна.

(Једна басна.)

Опази вук овна па помисли у себи: ово је леп залогай; те скочи и дограби овна за уво. Ал у исти мах дреком овна поплашена искочи из чбуна и срна. Вук помисли: ово је још лепши залогай, а ован ми и тако негине, — те пусти овна га потрча за срном. Али му брзонога срна умакне. Он се врати да овна увати, али међутим и овај збоде и утече. Застиђен вук облизне се на едну и на другу страну и подвученим репош одшуня се. — Ко оће веће, изгуби и оно из вреће.

Земљделство.

(Једно осматранђ.)

Нека поглавица северо америкашки дивљака препоручујући својима земљделство као једино средство, да се од поплаве белога народа сачувају изговори ове прости али врло знамените речи: „Зар ви невидите, да се ти бели зрном ране, а ми месом—а невидители да месу по тридесет месеци треба док дорасте и опет га је мало, а свако оно чудотворно зрно, што га тај бели народ у земљу баца по иляду пута онолико донесе? Невидители да месо, којим се ми ранимо четир ноге има, да нам утекне, а ми само две, да га стигнемо, а зрно онде, где га бели посеју остане никне и узре? Невидители, да је нама зима доба најлучнијега лова, а њима доба мира и одмора; зато и имају бели толику децу и живе дуже нег ми. Послушајте ме дакле когод уши има да чује: пре него што те воћке око нас угину и род давати престану оће тај род сејача сав наш род ловаца и чобана поплавити и утаманити, ако се лова и паша неоставимо и сви се листом зрна неприватимо.

Загонетке за децу.

1. Ко се не може никад угријати?
2. Кад је гвозђе мекано?
3. Кад је вода тврда?
4. Шта је лети ладно, а зими топло?
5. Шта лети по ваздуху, а нема крила?
6. Ко нам скине шешир с' главе, а невидимо га?
7. Кад је шума пушта?
8. Коя се дрва до век зелене?
9. Има уста ко хала, ждере дрва ко бесна?
10. Док је видно невидишга, а кад се ништа невиди онда га гледаш?

Задаће за децу.

1. Напиши „срзла вода“ са три писмена.
2. Начини од 666 много више, а да ништа не додаш.
3. Напиши 89 са четир једнаке цифре.
4. Једно дете иде испред двоје, друго између двоје, а треће иза двоје, колико је свега?

Школске наредбе.

НАРЕДБЕ УГАР. НАМЕСТ. САВЕТА ЗА ПРАВОСЛАВНЕ ШКОЛЕ. *)

Наредба од 5 (17.) Новем. 1862, бр. 67295

ради школски здања, огрева и учитељски плата свима жупанијама, днштрикима, варошима и консисторијама.

Краљ. угарски наместиички савет дознао је, да се код гдеког правосл. обштина школска здања неоправљају у своје време, т. е. о летњој вакацији, него онда, кад ваља школу започети или кад је већ започета, те тим ученџ деце по месец два дана закосни или започето прекине; а на многим местима и неоправљају школска здања, него их без икаква старани запусте тако, да се у њима ни школа држати неможе; после је и то дознао, да се огрев за школе ненабавља на време и да се учитељима ни та мала платица њинова неиздаје уредно.

Из тога узрока налази овај краљ. угар. нам. савет за нуждно наложити властима, ако би се озакне недоскудице код правосл. школа у дотичној области још нашле, да одма нуждна распожења учине, да се те незгоде уклоне, и да о успеху извештај овамо што пре поднесу, примећувајући и то, да је ова наредба уједно и свима правосл. консисторијама са тим позивом одаслата, да се консисторије у предпоменутих као и у другима овом подобним случајима на политичне власти најпре за помоћ обратe и ако би њиново потраживањ без успеха остало, онда на овај краљ. дикастеријум направце.

Наредба од 28. Нов. (10. Дец.) 1862. бр. 85914.

ради системе учења,

свима православним консисторијама.

У погледу на систему учења у правосл. основним школама даје се чест. консисторијама на знањ, да се план учења ни у чем немена, но да се и одсад до даљ наредбе има учити по системи коју је увело бивше ц. к. министарство просвете.

На томе основу остаје у поменутих школама :

1. Ђзик учења онај исти, који је у последњи време са вишим одобреним уведен, а по себи се разуме, да у помешаним срб.-романским школама, ако би једне деце и мањ било, да се опет обоя у свом материјм језику уче.

Али при свему желити је, да се у свакој већој помешаној обштини, ако је икакмо могуће, две оделбне самосталне школе заведу, једна са србским језиком, а друга са романским. У том обзиру позивљу се Чест. Консисторије, да нуждна изслѣдованија учине и целиходне предлоге амо поднесу. А докде, док на основу ти званични изслѣдованија коначно решенџ непаже, има се у оним помешаним школама, које деца обе народности од прилике у подеднаком броју походе, у смислу наредбе бившег ц. к. минист.

*) Ове наредбе зато се сад у лист стављају, ер лане, кад су наредбе издате, нисе лист излазио.

просв. од 5. Мая 1858. бр. 21817. држати полудневно учењѣ (т. е. у часо-
вима до подне само на едном и с' едном, а поподне само на другом езику
и с' другом децом).

2. Предмети учења остају они исти, кои су досад били, и она иста
система учења, која је последињ време у школе уведена.

3. У православи. школама смеђу се само оне школске књиге упо-
требљивати, које в бивше ц. к. министарство просвете за школске књиге
увело или које буде одсад овај краљ. угар. намест. савет за такве наредио,
подразумеући овде и све књиге за романске школе како ћирилицом тако
и латинишом штампане.

Чест. Консистирије нека дакле изволе пазити, да се ова система на-
стављања точно обдржава и да се учители у јавним школама строго придр-
жавају овде прописани школски књига.

Наредба је учинијна, да се школске књиге у довољном броју печата-
ју, и водиће се брига, да се на више места а по еџтицу цену добити могу.

Наредба од 4. (16.) Децем. 1862. бр. 67297.

ради учебне опреме у школи
свима православним Консистиријама.

Дознавши овај кр. уг. намест. савет да многа обштинска поглаварства
ненабављају оне учебне опреме, које су за правосл. школе прописане, као:
штице, црне табле, иконе за науку гледаня (Anschauungsunterricht) мапе,
и то: од Европе, Аустриског царства, Угарске, Палестине и Планиглобе,
машину за рачун и т. д. а и то дознавши, да ни учители још сви немају
помоћне књиге (Hilfsbücher) као: методику рачуна на памет, и методику
рачуна са цифрама, србски учители да немају училишћну и домашњу биб-
лију, Псалтир на србски преведен, евангелија и апостоле недељне и пражди-
ни кратко упутство ни школски лист, а романски учители амикулу шко-
лей, а без ови се средства не да напредовати при учењу, то налази за
необходно. Чест. Консистирије позвати, да учине нуждна расположења, да се
овој оскудици доскочи и да у своје време извештај о успеху том овамо
поднесу.

Наредба од 5. (17.) Децем. 1862. бр. 68151,

о школским феријама
свима православним Консистиријама.

Са погледом на наредбу од 28. Новем (10. Децем.) 1862. бр. 85915,
којом се опредељује начин учења у православним школама, даје се Чест.
Консистиријама на знањ, да у обзиру на започињањ школске године и на
школске ферије никоја промена није учинијна и да наредба бившега ц. к. ми-
нист. просвете од 5. Марта 1855. бр. 3441. и даљ постојати има.

На том основу:

1. Започињање у православ. главним школама кркових само у
Сомбору, Новом Саду и Вршцу досад има) школска година 1 Октоб. и
траје до 18. Авгус. по новом кал.

2. Летињ ферије (велика вакација) трају у главним школама и то у
вишим разредима шест недеља, почињући од 18. Августа по новом Календ.

3. У нижим разредима трае летня вакация четир недељ.

4. Први семестер (течение) свршуе се с' концем Фебруара.

5. Окром недељни и празнични дана има преко године још слѣдеће маиѣ ферие :

а) о Божију од 23-ег па закључиво до 27-а Дец.

б) о Ускрсу од велике па закључиво до светле среде.

в) о Дуовима три празнична дана. — Окром тога :

г) Сваке седмице по едан цео дан , а кои тай дан има бити зависи од местни околности.

6. У осталима основним и селским школама остае у погледу на започиняѣ школске године до далѣ наредбе досадашњи вишом наредбом уведен обичај.

7. Наука у школама трае сваки дан пет сати.

Чест. Консисторие позивљу се , да ову наредбу школским надзира-тељима и преко ови учитељима саобште и да пазе , да се наредба ова у свима школама строго обдржава.

Наредба од 8. (20.) Децем. 1862. бр. 67296.

ради пописа деце за школу способне
свима православним Консисторијама.

Дознавши овај крај. угар. намест. савет, да деца правосл. вероис-повести непоходе школу онако приљжно као што би морало бити, а томе да е узрок, кое што родитељи још несваћаю праву корист школе, кое што од год. 1860. ние било пописа деце за школу способне, па су тим неки родитељи дошли на ту мисао, да деца и немораю у школу ићи; то се за нужно налази Чест. Консисторие позвати у интересу народног воспитаня да овоме великом злу доскоче и по томе наредбе учине, да се корист и потреба школе народу основно обясни и да свештеници децу оба пола из протокола крешчаѣмх точно попишу и тай попис годишнѣ пре почетка школске године местном школе управитељу неизоставно предаду, а овај мора походенѣ школе у евиденцији држати.

СЕНТОМАШ И РЕАЛНА ШКОЛА. Ово дана пронео се по новинама глас, да е Сентомаш добио од в. кр. Наместничства дозволенѣ, да србску реалну школу отвори. Овај глас нас е яко зачудио, и неби се радовали, ако би се обистинио; досад код Наместничства о томе трага нема. Данас се на све стране подижу земљделске школе, и онде где их е већ било, и онде, где немогу ни близу тако користне бити као код нас, ер данас сви увићаю, да е ова школа за сваки онај народ кои се искључиво са земљ-делством бави после обичне народне школе прва и најкористнија, не само по материялно благостанѣ народа, но с овим и по сваки напредак иѣгов; а код нас у тима за земљделство од нарави створеним срцима земљ још ни едне земљделске школе нема, него се отимамо за реалним школама, коих према онима и сувише има. Цео наш народ живи само од земљделства и трговине, и ово обое прогута све занате тако, да и странци веште и из-учене занатлиѣ чим међу нас дођу свое занате чим им бити може побаце па се на економију и трговину даду и са овим се далеко пре обогате него ма

с' коим занатом, нити ће код нас занат код толико пароброда и паровоза, кои за неколико сати сваког занатлиског рукотвора гомилом навуку икада са оним горњим варошима конкуренцие издржати моћи. И опет код нас чим се поведе реч о заводу нове школе онога часа изађемо на мегдан са гимназиом и реалком, а и непомишљиво на земљделску и трговачку школу, кое су нам обе далеко прече и кад неби од они ни едне имали, пекмоли кад их толико и тако наблизу имамо (Нови Сад, Врбас, Сомбор, Бая, Суботица, Сегедин, Кикинда, Темишвар, Вршац, Бела Црква, Панчево, Бечкерек, Карловци, Митровица) да своим котаром ни неколико сати незава-таю. Дал е код ови околности тако преко нужно да се сад и у Сентомашу реална школа отвори? Ёсу л' те што их на четир пет сати растојаня има тако децом претоварене, да нема више где да став, и есул оне толику корист показале, да би нам и една једина агрономска школа тако сувишна и од штете била. Ми држимо, ако се доиста и у Сентомашу реална школа отвори, де ће опет силан новац у тартань отићи, а да се кржуља и ма на србском езику, али туђинка издржава која никад уцветати неможе него ће кржав ил никакав род рађати, а зауземе место нашої најрођенпой, која нас сваког блага напунити може. Камо срећа, кад би се и од ти реалки, што их већ имамо могла нека сасвим у агрономску школу претворити, и кад би се уза сваку додале и ове практичне агрономске катедре. У Срб. Дневнику изговорено е прошле и предришли година сила знаменити речи о потреби и користи земљделске школе; онде е наситно разлагана корист те школе не само уобште, но баш за наше околности, а и изнешен е на рачун род и плод наши реалки, зато мећемо оне речи на савест свима, коих се тиче ту школу отворити, нека непожале труда још едаред све оно озбиљно прогледати, и ерло би волили, кад би онај јавно са своим миђићм изашао, кои реалну школу у Сентомашу предпоставља агрономској, да опровргне оне основе Дневника, и да повуче паралелу, да видимо шта е то, што толику превагу реалки дае, а то зато иштемо, да се неби после том любављу реалке закаjali, да на све пре смишљиво него на оно, што нам е најпрече, и све пре тражимо нег оно, што е најкористније.

ПОХОДЕНЪ ШКОЛЕ. У појединим аустриским провинцијама иде од 100 деце за школу способне оволико у школу: у Моравској од 100 иде 99, у горњој и дојној Аустрији 98, у Ческој 96, у Штаврској 80, у Угарској 60, у Венецијанској 32, у Далмацији 18, у Галицији 16, у Буковини само 10.

Исправка.

У Шк. Листу бр. 2, стр. 26, врста 6 озго изосталесу случайно ове речи, кое одсек онај завршују: „да Господ све чуе“ кое валя онде додати.

Лист овај излази месечно триред: сваког 10, 20 и последићг.

Цена е на целу год 4 фт. на по год 2 фт.

Изд. и уређуе Др Ђ. Натошевић. — Штампa краљѣв. угар. свеучил. печатниѣ.